

**การบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด
ในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2**

โดย.....ว่าที่ พันตรี สุรเดช รอดจินดา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 (2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 (3) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 (4) เพื่อนำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 76 คน ครู 76 คน ประธานกรรมการสถานศึกษา 76 คน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 76 คน รวม 304 คน จากสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน การทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดด้านการป้องกันสารเสพติดปฏิบัติงานในระดับมาก ส่วนด้านการป้องปรามสารเสพติดและด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพปฏิบัติงานในระดับน้อย (2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า ขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดด้านการป้องกันสารเสพติด ด้านการป้องปรามสารเสพติด และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ไม่แตกต่างกัน (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการป้องกันสารเสพติดมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาควรให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและโทษสารเสพติดแก่นักเรียนโดยวิธีสอดแทรกความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ด้านการป้องปรามสารเสพติดมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาควรมีระเบียบบังคับ และบทลงโทษที่ชัดเจน และควร

ประชาสัมพันธให้ครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนทราบ และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาควรใช้หลักกรรมและจิตวิทยา ในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด (4) เพื่อนำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ผลการดำเนินงาน 9 โครงการปรากฏว่า จำนวนผู้เสพยาเสพติดในปี 2550 ลดลงกว่าในปี 2549 ทุกประเภทได้แก่บุหรี แอลกอฮอล์และอื่น ๆ ในปี พ.ศ.2549 มี 527 คน เมื่อดำเนินโครงการแล้ว คงเหลือ 186 คน ลดลงจำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 64.70

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานศึกษาทุกแห่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาแก่นักเรียน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่โดยสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน การบริหารและการจัดการเรื่องดังกล่าวในสถานศึกษายังไม่ครบสมบูรณ์เท่าที่ควร เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่จะเป็นปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะปัญหานักเรียนติดสารเสพติด แม้ว่าสถานศึกษาต่าง ๆ จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แต่ปัญหานักเรียนติดสารเสพติดกลับทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตามกระแสสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2545 - 2549 (อ้างใน บุญเทียม อังสวัสดิ์. 2546 : 1) ได้จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของการพัฒนา ไว้ในแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ด้านการบรรเทาปัญหาสังคมว่า ต้องเร่งป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเชิงรุกให้ครบวงจร พัฒนาระบบประกันสุขภาพให้มีประสิทธิภาพทั่วถึงและเป็นธรรมเนียมนโยบายรัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ตระหนักในความรุนแรงของสารเสพติดว่า เป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบและเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ถือเป็นปัญหาเร่งด่วนของประเทศที่ต้องแก้ไขโดยผนึกกำลังร่วมกันทุกภาคส่วนของสังคม (อ้างใน พ. เด็กสวน. 2549 : 3) แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาที่ชัดเจนก็ตาม แต่ปัญหายาเสพติดก็มีแนวโน้มเข้าสู่ นักเรียนในสถานศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมมากยิ่งขึ้น จากการรายงานของกรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี พ.ศ. 2543 พบว่า มีนักเรียนใช้บุหรีและเหล้า จำนวน 52,665 ราย และสารเสพติดชนิดอื่น ๆ จำนวน 35,428 ราย (อ้างใน บุญเทียม อังสวัสดิ์. 2546 : 2) นอกจากนี้ยังพบว่าชนิดของยาที่ใช้มากที่สุด 5 ชนิด ได้แก่ สารระเหย กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน และฝิ่นตามลำดับ กระทรวงศึกษาธิการคาดการณ์แนวโน้มว่า เยาวชนในสถานศึกษาติดสารเสพติดเพิ่มขึ้นประมาณกว่า 300,000 คน ซึ่งสถิติที่เพิ่มขึ้นของผู้ติดสารเสพติดในสถานศึกษานี้เป็นเพราะความอ่อนแอของ

สถาบันครอบครัว ชุมชน และความเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 8. 2541 : 1) นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนนักเรียนนักศึกษา พบว่า ครู อาจารย์ขาดความรู้ ขาดแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด (ทิพย์อร ไชยณรงค์. 2540 : 44) ในขณะที่ระดับ นิลพังงา (อ้างใน ไพรัตน์ ชันซ์แก้ว. 2540 : 37) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความคิดของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนในวิทยาลัยครู สรุปปัญหาการจัดและดำเนินกิจกรรมนักศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ที่ปรึกษาว่า ไม่มีการเตรียมอาจารย์ใหม่ในการจะไปรับผิดชอบกิจกรรมนักศึกษา และอาจารย์ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษาไม่ได้รับความสนใจจากวิทยาลัยในการพิจารณาเรื่องชั่วโมงการทำงาน ส่วนจังหวัดพะเยามีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงเป็นเส้นทางในการลำเลียงสารเสพติดตามแนวตะเข็บรอยต่อชายแดนและจุดผ่อนปรนการค้าอำเภอภูซาง ผ่านอำเภอเชียงคำ อำเภอจุน อำเภอปง และอำเภอเชียงม่วนเพื่อเดินทางไปจำหน่ายยังกรุงเทพฯ จากการรายงานผลในแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2550 (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดพะเยา. 2550 : 25) พบว่า พื้นที่ที่มีการค้าและแพร่ระบาดซ้ำซากใน 3 อำเภอ 11 ตำบล และ 16 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเชียงคำ มี 5 ตำบล 9 หมู่บ้าน อำเภอดอกคำใต้ มี 3 ตำบล 4 หมู่บ้าน และอำเภอภูซาง มี 3 ตำบล 3 หมู่บ้าน ดังนั้น สถานศึกษาซึ่งตั้งอยู่ในทุกหมู่บ้านจึงได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่วนสถานการณ์ปัญหาการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาจังหวัดพะเยา มีปัญหาในระดับที่รุนแรง จากรายงานการประชุมสัมมนาความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา พบว่า มีการใช้สารเสพติดในกลุ่มนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษาทุกแห่ง ทุกอำเภอในจังหวัดพะเยา ปัญหาสารเสพติดดังกล่าว ได้แก่ บุหรี่ กาว กัญชา และยาบ้า มีแนวโน้มที่จะเพิ่มการแพร่ระบาดในหมู่นักเรียน นักศึกษา (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา. 2541 : 6) จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาการแพร่ระบาดของสารเสพติดในสถานศึกษามีอยู่ในระดับมากและจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากสถานศึกษาไม่สามารถลดการแพร่ระบาดให้หมดไปได้ เด็กและเยาวชนของประเทศจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ด้อยคุณภาพเป็นภาระต่อสังคมโดยรวม มีผลไปถึงความมั่นคงของประเทศอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าในที่สุด อย่างไรก็ดี ปัญหาการใช้สารเสพติดในนักเรียน อยู่ในความดูแลของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดนั้น จะต้องครอบคลุมกิจกรรมการป้องกันสารเสพติด การป้องปรามสารเสพติด และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ สภาพปัญหาดังกล่าวจะลดลงได้ในระดับหนึ่ง ถ้าสถานศึกษามีการจัดการเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดของสถานศึกษาในเรื่องของการจัดกิจกรรมให้ส่งเสริมและสอดคล้องกับการป้องกันสารเสพติด การป้องปรามสารเสพติด รวมทั้งการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพดังกล่าว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 150 แห่ง ประกอบด้วยสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษานขนาดกลาง และสถานศึกษาใหญ่ มีปัญหาการใช้ และเกี่ยวข้องกับสารเสพติดในหลายรูปแบบ ทั้งผู้เสพ ผู้ค้า ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ประธานกรรมการสถานักเรียน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาต้องช่วยกันสอดส่องดูแลประสานงานอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีหน้าที่ในการนิเทศ กำกับ เร่งรัด ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2
4. เพื่อนำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

ขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยทำการศึกษากิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 3 ขนาด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 228 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 272 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 600 คน

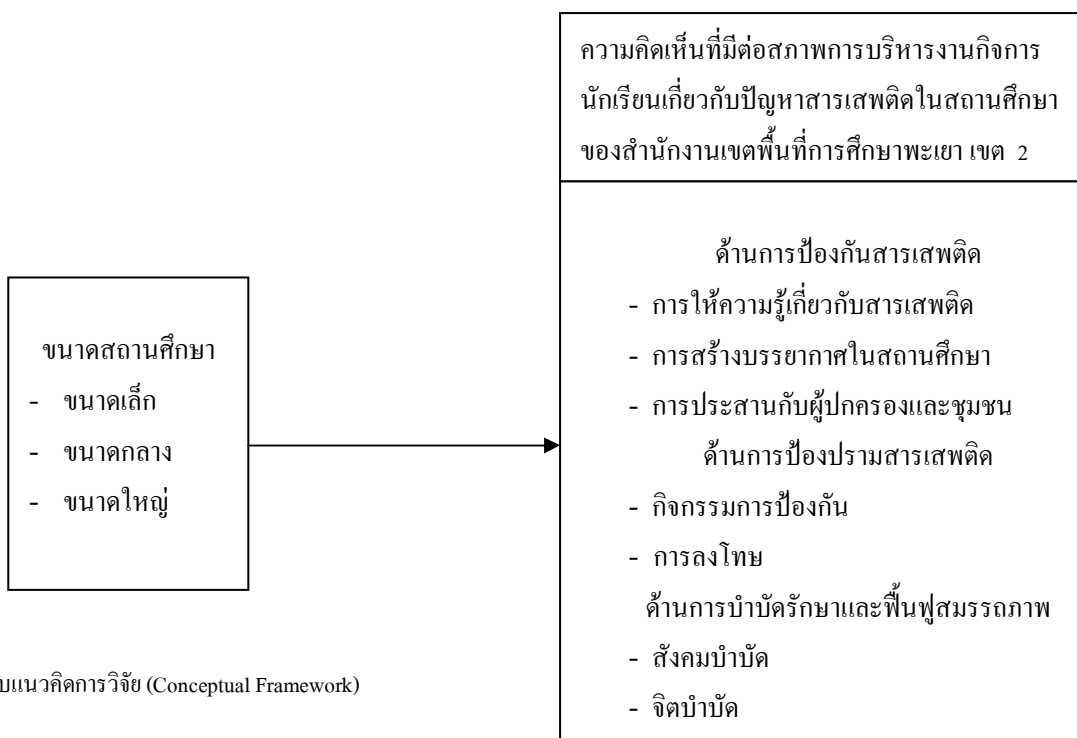
2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันสารเสพติด ด้านการป้องปรามสารเสพติด และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการป้องกันสารเสพติด ด้านการป้องปรามสารเสพติด และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการป้องกันสารเสพติด การป้องปรามสารเสพติด และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานศึกษา
2. สารเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการกิน การฉีด สูบหรือสูดดม หรือด้วยการกระทำใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลในเชิงลบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ
3. การป้องกันสารเสพติด หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการเกิดและติดสารเสพติดของนักเรียนในสถานศึกษาอันได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา และการประสานกับผู้ปกครองและชุมชน
4. การป้องปรามสารเสพติด หมายถึง กิจกรรมหรือมาตรการที่สถานศึกษาดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนไม่ไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด รวมทั้งการลงโทษนักเรียนที่กระทำผิดระเบียบเกี่ยวกับสารเสพติดในสถานศึกษา
5. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขสภาพร่างกายและจิตใจผู้ติดสารเสพติดในสถานศึกษาให้เลิกเสพ และสามารถปรับพฤติกรรมเพื่อเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ
6. สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ที่มีหลักสูตรการสอนหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง หรือหลายหลักสูตรในสถานศึกษา คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่
7. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการฝ่ายบริการ หรือฝ่ายกิจการนักเรียน หรือฝ่ายปกครอง แล้วแต่กรณีในสถานศึกษา
8. ครู หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่โดยตรงกับฝ่ายบริการ หรือฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายหรืองานกิจการนักเรียน แล้วแต่กรณีตามคำสั่งของสถานศึกษาให้รับผิดชอบในเรื่องสารเสพติด
9. ประธานกรรมการสถานักเรียน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในประธานกรรมการสถานักเรียนในสถานศึกษา
10. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษา
11. สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นไม่เกิน

12. สถานศึกษาขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นเกิน 120 คน แต่ไม่เกิน 500 คน

13. สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนในทุกระดับช่วงชั้นเกิน 500 คนขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วยเพศ อายุ หน้าที่การงาน สังกัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นข้อมูลเกี่ยวข้องที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการป้องกันสารเสพติด	จำนวน 24 ข้อ
2. ด้านการป้องปรามสารเสพติด	จำนวน 11 ข้อ
3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ	จำนวน 11 ข้อ
รวมจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น	46 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ตามแนวคิดและหลักการทั้ง 3 ด้าน ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended)

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ตามแนวคิดและหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเป็นกรอบแนวคิด หลักการ กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย และกำหนดเครื่องมือในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและให้ครอบคลุมขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุง (ภาคผนวก ซ)

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขและปรับปรุงแล้ว นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการแก้ไขปัญหาสารเสพติด จำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.8 – 1

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว (ภาคผนวก ข) ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีขนาดและลักษณะคล้ายคลึงกัน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหว็ดน่าน ประกอบด้วยสถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดสถานศึกษาละ 3 แห่ง รวม 9 แห่ง จำนวน 36 ชุด (ภาคผนวก ฉ) แล้วคำนวณค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัท (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9482

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้วิจัยถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือผู้เกี่ยวข้องกรอกแบบสอบถาม ส่งคืนผู้วิจัยภายใน 10 วัน โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้รวบรวม (ภาคผนวก ฉ)

2. เมื่อถึงกำหนดส่งแบบสอบถามคืน ถ้าได้รับแบบสอบถามไม่ครบตามจำนวน ผู้วิจัยจะจัดส่งแบบสอบถามไปให้อีกครั้ง หรือประสานติดตามด้วยตนเอง

3. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป
ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด จำนวน 304 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา จำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.82 ของจำนวนที่ส่งไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

เมื่อได้แบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบ ให้คะแนนตามน้ำหนักคะแนนแต่ละข้อ ดังนี้

- 4 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นมากที่สุด
- 3 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นมาก
- 2 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นน้อย
- 1 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นน้อยที่สุด

การจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC⁺ และดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้ (ประคอง วรรณสูตร 2525: 103)

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นมาก

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นน้อย

ค่าเฉลี่ยเลขคณิตตั้งแต่ 1.49 ลงมา หมายถึง ปฏิบัติงานในเรื่องนั้นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's)

ตอนที่ 4 ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 5 นำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2

โดยหลังจากที่ได้สำรวจข้อมูลการบริหารกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 แล้ว พบว่า สถานศึกษาทุกขนาดมีการ

ปฏิบัติงานทุกด้านในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติด
ปฏิบัติงานในระดับมาก ส่วนด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและด้านการป้องปรามสาร
เสพติด ปฏิบัติงานในระดับน้อย เมื่อวิเคราะห์รายขนาดสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาทุกขนาด มี
การปฏิบัติในระดับมาก รองลงมาคือสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามลำดับ
เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติด สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติใน
ระดับมาก รองลงมา คือสถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามลำดับ ด้านการป้อง
ปรามสารเสพติด สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางและ
สถานศึกษาขนาดเล็ก ปฏิบัติในระดับน้อย ในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาด
กลางมีการปฏิบัติในระดับน้อย นอกจากนี้ จากรายงานสภาพการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ประจำปี 2549 พบว่า ประเภทบุหรี่ ในปี พ.ศ.2549 มี
จำนวน 161 คน ประเภทแอลกอฮอล์ (สุรา สุราเถื่อน เบียร์ ไวท์) จำนวน 347 คน และสารเสพติด
อื่น ๆ (กัญชา สารระเหย) จำนวน 19 คน รวมทั้งสิ้น 527 คน (อ้างอิง แผนปฏิบัติงานประจำปี
งบประมาณ 2551. 2551: 19) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานราชการที่เป็นหน้าที่ของ
กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา
จึงได้กำหนดโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา ตามรายละเอียดในสรุปผลการดำเนินงานตาม
กลยุทธ์ ประจำปีงบประมาณ 2550 ดังนี้ (อ้างอิง แผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2551.
2551: 19 – 23)

1. โครงการถนนคนเรียน ด้านสารเสพติด
2. โครงการสร้างความตระหนักในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาอย่าง
ยั่งยืน ตามโครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำความดีถวายในหลวง
3. โครงการแข่งขันกีฬา “บันเทิงเชิงกีฬา”
4. โครงการจัดกิจกรรมรวมพลังไทย ด้านภัยสารเสพติด เทิดไท้องค์ราชัน
5. โครงการประกวดระเบียบแถวลูกเสือ - เนตรนารี เสริมสร้างคุณธรรมด้านสารเสพ
ติด
6. โครงการชุมนุมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ฝึกลูกธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
“ลูกเสือมา ยาป่าหมด”
7. โครงการแข่งขันกีฬานักเรียนระหว่างโรงเรียนส่วนภูมิภาค
8. โครงการสถานักเรียนไทย หัวใจสมานฉันท์ ยึดมั่นธรรมาภิบาล
9. โครงการบรรพชาสามเณรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 74.1 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 42.2 หน้าที่การงานส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ร้อยละ 25.6 ขนาดสถานศึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง ร้อยละ 45.2

2. ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาด มีการปฏิบัติงานทุกด้านในระดับมาก ($\bar{x} = 2.71$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติดปฏิบัติงานในระดับมาก ($\bar{x} = 3.10$) ด้านที่ปฏิบัติงานในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ($\bar{x} = 2.20$) และด้านการป้องปรามสารเสพติด ($\bar{x} = 2.39$) ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์รายขนาดสถานศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาด มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 3.06$) รองลงมาได้แก่สถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{x} = 2.65$) และสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{x} = 2.64$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติด สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 3.23$) รองลงมาคือสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{x} = 3.09$) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{x} = 3.06$) ตามลำดับ ด้านการป้องปรามสารเสพติด สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 2.98$) ปฏิบัติในระดับน้อยได้แก่ สถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{x} = 2.26$) และสถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{x} = 2.29$) ตามลำดับ ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{x} = 2.79$) ปฏิบัติในระดับน้อยได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก ($\bar{x} = 2.01$) และสถานศึกษาขนาดกลาง ($\bar{x} = 2.15$) ตามลำดับ

3. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 เมื่อวิเคราะห์เป็นภาพรวมรายขนาดสถานศึกษา พบว่า ขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดด้านการป้องกันสารเสพติด ด้านการป้องปรามสารเสพติด และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า แนวทางในการบริหารงานด้านการป้องกันสารเสพติดมากที่สุด คือ สถานศึกษาควรให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและโทษสารเสพติดแก่นักเรียนโดยวิธีสอดแทรกความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 31.48 รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนุมหรือชมรมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริม ความสามารถของนักเรียน และรู้จักใช้เวลา

ว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น ด้านการป้องปรามสารเสพติดมากที่สุด คือ สถานศึกษาควรมีระเบียบ บังคับ และบทลงโทษที่ชัดเจน และควรประชาสัมพันธ์ให้ครูใน โรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียน ทราบ คิดเป็นร้อยละ 41.48 รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาแต่งตั้งครูเพื่อตรวจสอบที่ลับตาคนเช่น ห้องน้ำ หลังโรงฝึกงาน อย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพมาก ที่สุด คือ สถานศึกษาควรใช้หลักธรรมและจิตวิทยาในการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด คิดเป็นร้อย ละ 39.62 รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตแก่ นักเรียนผู้ติดสารเสพติดให้มากและสม่ำเสมอ เป็นต้น

5. นำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดใน สถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า ผู้วิจัยได้นำ ข้อค้นพบจากการสำรวจสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดใน สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มาประชุมร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาใน สังกัดและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อกำหนดโครงการที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายา สารเสพติดในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 9 โครงการ ได้แก่ 1.โครงการถนนคนเรียน ด้านสารเสพติด 2. โครงการสร้างความตระหนักในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ตาม โครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำความดีถวายในหลวง 3. โครงการแข่งขันกีฬา “บันเทิงเชิงกีฬา” 4. โครงการจัดกิจกรรมรวมพลังไทย ด้านภัยสารเสพติด เทิดไถ้องคร้าซัน 5. โครงการประกวด ระเบียบแถวลูกเสือ - เนตรนารี เสริมสร้างคุณธรรมด้านสารเสพติด 6. โครงการชุมนุมลูกเสือสามัญ รุ่นใหญ่ ฝึกลูกธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “ลูกเสือมา ยาบ้าหมด” 7. โครงการแข่งขัน กีฬานักเรียนระหว่างโรงเรียนส่วนภูมิภาค 8. โครงการสถานักเรียนไทย หัวใจสมานฉันท์ ยึดมั่น ธรรมาภิบาล และ 9. โครงการบรรพชาสามเณรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผล การดำเนินงานปรากฏว่าจำนวนผู้เสพยาเสพติดในปี 2550 มีจำนวนลดลงกว่าในปี 2549 ซึ่งเป็นปี ก่อนดำเนินการอย่างเห็นได้ชัด โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้ ประเภทบุรี ในปี พ.ศ. 2549 มีจำนวน 161 คน เมื่อดำเนินโครงการแล้ว คงเหลือ 57 คน ลดลง จำนวน 104 คน คิดเป็น ร้อยละ 64.59 ประเภทแอลกอฮอล์ (สุรา สุราเถื่อน เบียร์ ไวท์) ในปี พ.ศ.2549 มีจำนวน 347 คน เมื่อ ดำเนินโครงการแล้ว คงเหลือ 121 คน ลดลง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 65.12 สารเสพติด อื่น ๆ (กัญชา สารระเหย) ในปี พ.ศ.2549 มีจำนวน 19 คน เมื่อดำเนินโครงการแล้ว คงเหลือ 8 คน ลดลง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 รวมสภาพการใช้สารเสพติดทุกประเภทได้แก่บุหรี่ แอลกอฮอล์ และอื่น ๆ ในปี พ.ศ.2549 มีจำนวน 527 คน เมื่อดำเนินโครงการแล้ว คงเหลือ 186 คน ลดลง จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 64.70

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 วิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการป้องกันสารเสพติด

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น โดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะและโทษสารเสพติดอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกแห่งตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยน้อมนำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยในปัญหาสารเสพติดมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรมรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษาตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาสารเสพติด กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย และฐานะ (อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2. 2548 : 35) โดยสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2 จัดขึ้น ได้แก่ โครงการเข้าค่ายเยาวชนสร้างความเข้มแข็งขจัดภัยยาเสพติด โครงการจัดกิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดโลก โครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด โครงการอบรมนักเรียนแกนนำด้านยาเสพติด โครงการอบรมคุณธรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านยาเสพติด โครงการอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือด้านยาเสพติด โครงการอบรมลูกเสือด้านยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติฯ โครงการหุมนุมยุวกาชาดด้านยาเสพติด และโครงการประกวด To Be Number One เป็นต้น ดังสุภาษิตที่ว่า “การป้องกัน ดีกว่าการแก้ไข” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.) (2550 : 5) ว่า สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับปัญหาสารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดอย่างเข้มแข็ง ต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อลดและควบคุมไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด รวมถึงการดูแลช่วยเหลือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ให้โอกาสกลับมาศึกษาต่อในสถานศึกษาและสามารถดำรงชีวิตเป็นคนดีในสังคมอย่างเต็มภาคภูมิ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับมาก ได้แก่ ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด อาจเป็นเพราะว่า การป้องกันสารเสพติดโดยวิธีให้ครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดสามารถทำได้ง่าย ทุกเวลา ทุกโอกาส และสามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสอน งบประมาณได้มาก ซึ่งสอดคล้องกับ แสง จันทร์นอมและคณะ. (2541 : บทคัดย่อ) พบว่าการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การจัดนิทรรศการและกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด และครูผู้สอนสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้นักเรียนทราบนั้น เป็นวิธีการที่ครูสามารถถ่อมเกล้า

พฤติกรรมเด็กได้ดี และสามารถชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้เด็กได้รับรู้ที่ละเอียดเกี่ยวกับสารเสพติด จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้สถานศึกษาสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยของสารเสพติดให้แก่นักเรียนในทุกโอกาส ทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน และถือปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเคร่งครัด นอกจากนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สอดแทรกและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างทักษะชีวิต และการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตามสมควร แก้ว

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น โดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกแห่งมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า บรรยากาศในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้นักเรียนไปสู่หนทางของการใช้สารเสพติดได้เป็นอย่างมาก ถ้าหากบรรยากาศในสถานศึกษาไม่มีความเหมาะสม ไม่เอื้ออำนวยให้ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 14) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การจัดบริเวณและสิ่งแวดล้อมภายในให้เป็นสถานที่น่าอยู่น่าเรียน จะทำให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อสถานที่ กระตือรือร้นอยากมาเรียนและรวมกลุ่มกันใช้เวลาในทางสร้างสรรค์ เช่น การเพิ่มหรือเปิดพื้นที่ดี ได้แก่ การให้นักเรียนมีห้องสมุด ห้องอินเทอร์เน็ต สนามกีฬา ชุมกิจกรรม บ้านหลังเรียน ลานกิจกรรม เป็นต้น และการควบคุมหรือลดพื้นที่เสี่ยง ได้แก่ พื้นที่มุมอับ มุมปิดและสถานที่ลับตา พื้นที่ที่จะแหล่งมั่วสุม เช่น ห้องน้ำ คาดฟ้า ขณะนั้นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดว่า ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้สะอาดร่มรื่นเป็นระบบ ปราศจากมุมอับ ควบคุมปัจจัยเสี่ยงบริเวณรอบสถานศึกษา (อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2. (2548 : 35) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับมาก ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม ชุมนุมหรือชมรม เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการแสดงออก อาจเป็นเพราะว่า การที่สถานศึกษาจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปวัฒนธรรม ชุมนุมหรือชมรม เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการแสดงออก สามารถช่วยกระตุ้นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนให้แสดงออกมาในรูปของกิจกรรมที่ตนเองชอบและมีความถนัด รวมทั้งเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองชอบและถนัดแล้วจะทำให้เด็กเกิดความสุข ไม่เกิดความเครียด รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 13) ได้วางมาตรการทางเลือกที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม ตามความสนใจ ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญเทียม อังสวัสดิ์. (2546 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติด เรื่องที่มีการปฏิบัติมาก ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในด้านการแสดงออก เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นต้น การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา

มีความสอดคล้องกับ แสวง จันทร์ถนอมและคณะ. (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในด้านการแสดงออก เช่น ดนตรี กีฬา เป็นต้น จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้แก่ กิจกรรมได้สุขภาพ เช่น กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย เป็นต้น กิจกรรมด้านจริยธรรม เช่น กิจกรรมศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ การอบรมคุณธรรมจริยธรรม การฝึกสมาธิ เป็นต้น กิจกรรมด้านสังคม เช่น นักเรียนแกนนำด้านยาเสพติด กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น กิจกรรมด้านอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัททำกิจการในสถานศึกษา กิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในสถานศึกษา กิจกรรมธนาคารขยะ เป็นต้น และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น สิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ กิจกรรมวิชาการ เป็นต้น และนักเรียนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าร่วมอย่างทั่วถึง เช่น กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์แต่ยังไม่ติดสารเสพติด กลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติด และกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้าสารเสพติด เป็นต้น

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น โดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกแห่งตั้งอยู่ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สามารถเป็นที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้ โดยใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม มีครูเป็นวิทยากร กิจกรรมการพัฒนาในที่สาธารณชน กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนอย่างเหนียวแน่นลึกซึ้งซึ่งเป็นระยะเวลาช้านาน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 17) ได้เสนอไว้ว่า การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้ตามลำพัง สถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยพัฒนาความร่วมมือภาคีในภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นเครือข่ายการทำงาน ซึ่งจะให้มีพลังและมีความต่อเนื่องในการทำงาน เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานในระดับมากได้แก่ ครูช่วยสอดส่องดูแลนักเรียน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองอยู่เสมอ สอดคล้องกับสำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 17) ได้เสนอว่า สถานศึกษาควรมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกให้กับผู้ปกครอง สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือและช่วยเหลือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน และระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการประชุมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ประชุมผู้ปกครองเป็นรายระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และประชุมเครือข่ายผู้ปกครอง เป็นต้น ส่วนการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนยังมีความสอดคล้องกับ แสวง จันทร์ถนอมและคณะ. (2541 : บทคัดย่อ) พบว่า ด้านการ

ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนของครูและนักเรียน ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ อาจารย์ที่ปรึกษาไปเยี่ยมบ้านนักเรียน จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้ สถานศึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสร้างความร่วมมือในลักษณะ เครือข่ายการทำงาน ได้แก่ เครือข่ายผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ และเอกชนที่มีอยู่ในพื้นที่ ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ ปัญหา และเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น รวมทั้งควรมีการเยี่ยมเยียนบ้านเป็นประจำและสม่ำเสมอ แล้วให้รายงานผลการจัดตั้ง การประชุม หรือกิจกรรมดังกล่าวให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในทุก ๆ สิ้นภาคเรียน

1.2 ด้านการป้องปรามสารเสพติด

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านกิจกรรมการป้องปรามในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกแห่งต้องการให้นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยรุ่น รอดพ้นจากพิษภัยของสารเสพติด จึงวางมาตรการที่จะป้องปรามเพื่อให้นักเรียนเกิดการกลัวถึงบทลงโทษที่รุนแรง สอดคล้อง กับสำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 17) ได้เสนอระบบเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาควรสร้างระบบ กลไกเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาให้เป็นระบบแจ้งเตือนในเรื่อง สารเสพติดให้กับผู้เกี่ยวข้องเพื่อเตือนภัย สร้างภาวะป้องกันที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการหวนกลับ ของสารเสพติด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับมากได้แก่ สถานศึกษาแต่งตั้ง ครูที่ปรึกษา และครูเวรประจำวันเพื่อติดตามพฤติกรรมและการมาเรียนของผู้ติดสารเสพติด อาจ เป็นเพราะว่า ในการจัดตั้งกลุ่มนักเรียนแกนนำการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ได้ เพราะบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน รวมทั้งไม่สามารถให้คำปรึกษาหรือ โทษ ได้ ทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่เกรงกลัว สถานศึกษาจึงต้องแต่งตั้งครูที่ปรึกษา และครูเวรประจำวัน เพื่อติดตามพฤติกรรมและการมาเรียนของผู้ติดสารเสพติด รวมทั้งเข้มงวดและตรวจค้นนักเรียน กลุ่มเสี่ยงเพื่อป้องกันการลักลอบเสพและค้าสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับบุญศรี พรหมมาพันธุ์และ คณะ. (2540 : บทคัดย่อ) พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำเยาวชนดังกล่าว ยังไม่สามารถนำความรู้ไป ใช้ปฏิบัติงานได้จริงจังและต่อเนื่อง จึงสรุปได้ว่า สถานศึกษาจึงควรกำหนดบทบาทและหน้าที่แก่ กลุ่มนักเรียนแกนนำที่ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ส่วนเรื่องที่ปฏิบัติงาน ระดับน้อยได้แก่ สถานศึกษาประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสุ่มตรวจปีสวาระกับนักเรียนในกลุ่ม เสี่ยง อาจเป็นเพราะว่า การตรวจปีสวาระกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต้องใช้งบประมาณสูง สถานศึกษา ไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดซื้ออุปกรณ์สำหรับสุ่มตรวจสารเสพติดในปีสวาระซึ่งมีราคาแพง สถานศึกษาจึงต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและโรงพยาบาล ซึ่งงบประมาณของหน่วยงาน เหล่านี้ก็มีจำกัด ทำให้การตรวจนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเป็น ไปไม่ทั่วถึง และเวลาตรวจแต่ละครั้งมี ขั้นตอนที่ยุ่งยากมาก เพราะต้องคำนึงถึงกฎหมายสิทธิมนุษยชนด้วย เป็นเหตุให้ผู้บริหารไม่ให้

ความสำคัญเท่าที่ควร จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์คุ้มครองปัสสาวะให้เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี และมีแผนการสำรวจความต้องการไว้ล่วงหน้า ตลอดจนดำเนินการจัดซื้อตามระเบียบพัสดุต่อไป นอกจากนี้ควรมีการจัดทำแผนร่วมระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษารวบรวมทุกแห่ง และโรงพยาบาลทุกอำเภอเพื่อประสานความร่วมมือในการคุ้มครองปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการลงโทษในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาดังนี้ ถือเป็นนโยบายที่จะดูแลนักเรียน นักศึกษา ที่เสพยาเสพติดในฐานะผู้ป่วยโดยไม่ไล่ออก และส่งไปบำบัดรักษาทุกราย ตลอดจนให้ความคุ้มครองนักเรียน นักศึกษา ที่ถูกหลอกหลวง หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายสารเสพติด (อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2. (2548 : 35) นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 15) ได้เสนอว่า เมื่อพบนักเรียนที่ติดสารเสพติด ควรประสานผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานบำบัดรักษา และติดตามดูแลช่วยเหลือระหว่างที่กลับมาศึกษาต่อหลังจากบำบัดรักษา ไม่ควรไล่นักเรียนออกจากสถานศึกษาด้วยเหตุผลของการติดสารเสพติด สถานศึกษาจึงต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาโดยเคร่งครัด ในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ติดสารเสพติดโดยถือเป็นผู้ป่วย และส่งเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับน้อย ได้แก่ สถานศึกษาพบนักเรียนผู้ค้าสารเสพติดชนิดร้ายแรงดำเนินการตามกฎหมาย อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษากลับเสียชื่อเสียง เมื่อมีข่าวว่ามีนักเรียนในสถานศึกษาค้าสารเสพติด และนักเรียนอาจถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ไม่สอดคล้องกับแสง จันทร์ธนอมและคณะ. (2541 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การลงโทษผู้ค้าสารเสพติดปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ให้ออกจากโรงเรียนทันที ส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีเมื่อพบผู้ค้าสารเสพติดชนิดร้ายแรงให้พักการเรียนและเขียนใบลาออกไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในขณะนั้น นโยบายด้านสารเสพติด โดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นผู้ค้าหรือผู้จำหน่ายยังไม่ชัดเจน สถานศึกษาจึงได้วางมาตรการโดยออกระเบียบสถานศึกษาที่เข้มงวดกวดขันมากกับผู้ค้าสารเสพติด แต่ปัจจุบัน นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมุ่งลงโทษครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าสารเสพติด ต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดทั้งทางวินัยและกฎหมาย โดยให้ออกจากราชการไว้ก่อน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดในสถานศึกษาอย่างจริงจัง หากละเลยหรือปกปิด ไม่เอาใจใส่ ขาดความรับผิดชอบผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการลงโทษ นอกจากนี้ยังให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ

การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาด้วย ส่วนสำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 15) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการขายสารเสพติดดังนี้ คือ กลุ่มนักเรียนผู้ค้าสารเสพติดหรือผู้ค้ารายย่อย สถานศึกษาควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการป้องปรามด้วยมาตรการทางการศึกษา เช่น การภาคทัณฑ์ หากไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือพบว่าเป็นผู้ค้ารายใหญ่ในสถานศึกษา ควรดำเนินการมาตรการทางกฎหมาย ส่วนกลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติดและขายสารเสพติดให้เพื่อน เพราะต้องการยาของแถมเพื่อใช้เองหรือต้องการเงินเพื่อซื้อสารเสพติดใช้ นักเรียนกลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้ป่วยติดสารเสพติด ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรโดยสันดาน สถานศึกษาควรตั้งเตือนและภาคทัณฑ์ และส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือให้ผู้ปกครองดำเนินการพาไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ถ้านักเรียนยังไม่ยุติพฤติกรรมดังกล่าว ควรดำเนินการเช่นเดียวกับนักเรียนกลุ่มผู้ค้าสารเสพติด จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้สถานศึกษาดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางของสำนักงาน ป.ป.ส. กับนักเรียนกลุ่มผู้ค้าสารเสพติด และกลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติดและขายสารเสพติดโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ควรมีระบบคัดกรองนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมทั้งควรมีการประสานงานระหว่างผู้ปกครองนักเรียน สถานศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาผู้เสพยาและผู้ค้าติดสารเสพติด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่สำรวจนักเรียนในการตรวจสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกเวลาราชการ นอกจากนี้ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่สำนักงานเขตพื้นที่ฯ ยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้ คือ การใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ทั้งนี้ เพราะนโยบายดังกล่าว ไม่ปรากฏอยู่ในหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา จึงไม่สามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้

1.3 ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็น โดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านสังคมบำบัดในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า สภาพการติดสารเสพติดในสถานศึกษายังอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงถึงขนาดที่สถานศึกษาต้องส่งตัวนักเรียนเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานบำบัด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับมากได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมกีฬา - กรีฑา และสันทนาการ อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาเห็นความสำคัญในกิจกรรมกีฬา - กรีฑา และสันทนาการ ซึ่งได้จัดให้มีการแข่งขันทั้งในระดับสถานศึกษา ระดับกลุ่มสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับจังหวัด ระดับเขตตรวจราชการ และระดับประเทศ มีประเภทชนิดกีฬาให้นักเรียนได้มีโอกาส

เลือกตามความถนัด ความสนใจอย่างมาก สอดคล้องกับศิริพร ทองบ่อ. (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสังคมบำบัดมีการปรับตัวทางด้านการเรียน สังคมและพฤติกรรมดีขึ้น และไม่มีอาการกลับเสพยา ผู้ปกครองมีความพอใจต่อการทำกิจกรรม ขณะที่ ขจิต ฝอยทอง. (2546 : บทคัดย่อ) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า สถานศึกษาควรพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้หลากหลาย และสอดคล้องกับการแก้ปัญหาและความสนใจของนักเรียน ส่วน อัญชลี ประคำทอง. (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า โครงการ To Be Number One เป็นกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจได้ดี เรื่องที่ปฏิบัติงานระดับน้อยได้แก่ สถานศึกษาส่งผู้ติดสารเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา ในสถานพยาบาลหรือสถานบำบัด อาจเป็นเพราะว่า ระดับความรุนแรงของผู้ติดสารเสพติด ของนักเรียนในสถานศึกษาทุกแห่ง มีความรุนแรงน้อย ยังไม่ถึงขั้นที่จะต้องนำไปบำบัดรักษาในสถานพยาบาลหรือสถานบำบัด สถานศึกษาต่าง ๆ จึงมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สอดคล้องกับสุภาภิตว่า “การป้องกัน ดีกว่าการแก้ไข” จึงสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีกิจกรรม ทางเลือกตามความถนัดและความสนใจให้มากกว่าเดิม โดยมีการวางแผนระหว่างสถานศึกษา กับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันในการศึกษาปัญหา กำหนดแนวทางการ แก้ปัญหา คิดวิธีการแก้ปัญหา และร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ รวมทั้งสนับสนุน หรือ แสวงหางบประมาณร่วมกัน นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ถึงวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแก่นักเรียนที่ติดสารเสพติดในแง่ของวิธีการสังเกต วิธีการคัดกรองนักเรียน วิธีให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา วิธีการ ดูแลนักเรียนในฐานะที่เป็นผู้ป่วยทั้งก่อนเข้ารับการบำบัด ขณะเข้ารับการบำบัด และภายหลังเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว เพื่อให้นักเรียนเข้าสู่ภาวะสังคมตามปกติ

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านจิตบำบัดในระดับน้อย อาจเป็น เพราะ ว่า สถานศึกษายังขาดบุคลากรทางด้านครูแนะแนว และครูจิตวิทยา ที่จะทำหน้าที่ให้ คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือนักเรียนที่ติดสารเสพติด นอกจากนี้ กลุ่มนักเรียนแกนนำที่สถานศึกษา แต่งตั้งยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ ตักเตือน และชักชวนเพื่อน นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ให้กลับใจได้ เพราะยังขาดความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ไม่มีความ ชัดเจน จึงทำให้ไม่สามารถทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ สำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 18) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบุคลากรผู้ทำหน้าที่ฟื้นฟูสมรรถภาพว่า บุคลากรไม่ได้เป็น ผู้ชำนาญการในสายวิชาชีพโดยตรง โดยเฉพาะผู้ทำหน้าที่บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ แต่ต้องมาทำ หน้าที่ดูแลผู้ป่วยที่มีความรุนแรงในการติดสารเสพติดสูง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ ปฏิบัติงานระดับน้อย ได้แก่ สถานศึกษาพานักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่บำบัดรักษาและฟื้นฟู สมรรถภาพ อาจเป็นเพราะว่า การพานักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่บำบัดรักษาและฟื้นฟู

สมรรถภาพเป็นวิธีการที่ดีและมีประโยชน์ต่อประสบการณ์ตรงของนักเรียน เพราะนักเรียนได้เห็นสภาพจริง ดังสุภาษิตที่ว่า “สิบปากว่า ยังไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็น ยังไม่เท่ามือคลำ” แต่วิธีการนี้ใช้งบประมาณมาก มีระเบียบและขั้นตอนที่ย่างยากเริ่มตั้งแต่กำหนดแผนปฏิบัติการไว้ในสถานศึกษา การขออนุมัติแผนและโครงการ การติดต่อประสานงานไปยังสถานที่ที่จะไปศึกษาดูงาน การขออนุญาตผู้ปกครองนักเรียน การแต่งตั้งคณะทำงานควบคุมและดำเนินการไปศึกษาดูงาน การประเมินโครงการ และท้ายสุดคือการรายงานผลโครงการแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น อาจสรุปได้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการสำรวจบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านแนะแนว ด้านจิตวิทยาในสถานศึกษาต่าง ๆ ในสังกัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา รวมทั้งกลุ่มบริหารงานบุคคล ควรนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการบรรจุแต่งตั้ง และการวางแผนการพัฒนาครูที่ยังขาดความรู้ ความสามารถด้านการแนะแนว การให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียน เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างแท้จริง

2. ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายขนาดสถานศึกษาดังนี้

การที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นโดยรวมว่า สถานศึกษาทุกขนาดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกขนาดปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดโดยยึดนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการต่อสู้กับสารเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ให้สามารถควบคุมปัญหาสารเสพติดในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนได้ โดยสถานศึกษาทุกขนาดตระหนักถึงพิษภัยของสารเสพติดว่า ปัญหาสารเสพติดเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อตัวผู้เสพ ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จึงให้ความสำคัญแก่นักเรียนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดให้หมดไป สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2. (2548 : 35) ที่ให้สถานศึกษาทุกแห่งสร้างภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแลเฝ้าระวังป้องกันกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านการป้องกันสารเสพติด สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า การป้องกันสารเสพติดโดยการให้ความรู้สอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถทำได้ทุกโอกาส ทุกกลุ่มนักเรียนไม่ต้องใช้งบประมาณมาก สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2549 : 1) ได้วางหลักไว้ว่า ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ความรู้เสริมสร้างจิตสำนึกทักษะชีวิต และภูมิคุ้มกันต้านสารเสพติด และอบายมุข และจัดระบบดูแลนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึง โดยสร้างเครือข่ายแนะแนวภายในสถานศึกษา ด้านการป้องปรามสารเสพติด สถานศึกษาขนาด

ใหญ่ มีการปฏิบัติในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนเสพสารเสพติดมากกว่าขนาดกลางและขนาดเล็ก สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการด้านป้องกันที่เข้มข้นและมากกว่า นอกจากนี้สถานศึกษาขนาดใหญ่ยังสามารถจัดกิจกรรมทางเลือกที่หลากหลาย ตามความต้องการและความสนใจแก่นักเรียน เช่น กิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ วัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2549 : 1) ได้วางหลักไว้ว่า สถานศึกษาควรสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีและเคารพในประโยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตัว ด้วยการเข้าร่วมในกิจกรรมตามหลักสูตรและแนวทางของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกตามหลักสูตรนักศึกษาวิชาทหาร รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ออกกำลังกาย เล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อพัฒนาสุขภาพกายและใจ สร้างวินัยในตนเอง และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก มีการปฏิบัติในระดับน้อย อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กมีระดับความรุนแรงปัญหาสารเสพติดน้อย และจำนวนนักเรียนน้อย ครูสามารถสอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง สามารถควบคุมนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ ในขณะที่การปฏิบัติกิจกรรมทางเลือกมีความหลากหลาย และเข้มข้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ เช่น กิจกรรมด้านวัฒนธรรมไทย กิจกรรมด้านศิลปะ เป็นต้น สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2549 : 1) ได้วางหลักไว้ว่า สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านศิลปะเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มีช่องทางการแสดงออกและสื่อสารที่หลากหลาย และสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับโลกแห่งอนาคต รวมทั้งให้เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจ และผูกพันต่อรากฐานทางวัฒนธรรมและสามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้วยความมั่นคงและรู้เท่าทัน ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการปฏิบัติในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนผู้เสพสารเสพติดมาก จึงต้องมีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพมาก อีกทั้งสถานศึกษาขนาดใหญ่ อาจขาดแคลนบุคลากรด้านแนะแนว และนักจิตวิทยา ที่จะให้คำปรึกษาหารือกับนักเรียนเพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพได้ทั่วถึง จึงต้องส่งต่อไปยังสถานบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ สอดคล้องกับ สำนักงาน ป.ป.ส. (2550 : 18) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า บุคลากรผู้ทำหน้าที่ฟื้นฟูสมรรถภาพไม่ได้เป็นผู้ชำนาญการในสายวิชาชีพโดยตรง โดยเฉพาะผู้ทำหน้าที่บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง มีการปฏิบัติในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่า จำนวนผู้เสพสารเสพติดมีจำนวนน้อย ครูสามารถให้คำแนะนำ ปรึกษาหารือได้อย่างทั่วถึง แม้ว่าจะมีความขาดแคลนบุคลากรทางด้านแนะแนวและจิตวิทยาก็ตาม

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 เมื่อวิเคราะห์เป็นภาพรวมรายขนาดสถานศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านการป้องกันสารเสพติด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าสถานศึกษาทุกขนาด มีสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด ด้านการป้องกันสารเสพติดไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาทุกขนาดต่างมีการดำเนินการตามนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักในการดำเนินการ จึงดำเนินการไม่แตกต่างกัน

3.2 ด้านการป้องปรามสารเสพติด กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ขนาดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการป้องปรามสารเสพติด แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบรายคู่แล้วพบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดกลาง มีสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด ด้านการป้องปรามสารเสพติด แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการป้องกันสารเสพติดไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับขนาดเล็กมีปัญหาสารเสพติดในระดับน้อยใกล้เคียงกัน

3.3 ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าขนาดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีการปฏิบัติงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อทดสอบรายคู่แล้วพบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่กับสถานศึกษาขนาดกลาง มีสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติด ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่มีปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดเล็ก จึงทำการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กที่มีปัญหามากกว่า ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ผู้มีปัญหาสารเสพติดไม่ค่อยรุนแรงที่จะพาไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

4. นำผลการดำเนินการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษามาวางแผนการดำเนินงานในระดับเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินการในปี 2549 ก่อนดำเนินการ และปี 2550 หลังดำเนินการดำเนินโครงการ พบว่า แม้ว่าปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทบุรี แอลกอฮอล์ (สุรา สุราเถื่อน เบียร์

ไว้) และอื่น ๆ (กัญชา สารระเหย) จะมีนักเรียนเป็นจำนวนมากถึง 527 คน ในปี พ.ศ. 2549 ก็ตาม แต่เมื่อได้ดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ จำนวน 9 โครงการในปี 2550 แล้ว พบว่า ในปี 2550 มีนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดประเภทดังกล่าวลดลง จำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 64.70 คงเหลือนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดอีก 186 คน ซึ่งทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 จึงได้วางแผนในการแก้ไขปัญหาในส่วนที่เหลือในปีต่อไป ทั้งนี้

สาเหตุที่มีนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดลดลงอาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย ทำทลายความสามารถของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการแข่งขันกีฬา ดนตรี กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี และการอบรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อน้อมเกล้าถวายแด่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่งของเหล่าปวงชนชาวไทยทุกคน สอดคล้องกับจิตใจ ฝอยทอง. (2545: บทคัดย่อ) ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้หลากหลายและสอดคล้องกับการแก้ปัญหาและความสนใจของนักเรียน ส่วนอัญชูลี ประคำทอง. (2546: บทคัดย่อ) กล่าวถึงการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจเป็นการป้องกันปัญหาสารเสพติดที่ตรงที่สุด ขณะที่ศิริพร ทองบ่อ. (2546: บทคัดย่อ) กล่าวถึงกิจกรรมสังคมนำบัดไว้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตสังคมนำบัดมีการปรับตัวทางด้าน การเรียน สังคม และพฤติกรรมดีขึ้น และไม่มีการกลับเสพยาอีก นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมจิตสังคมนำบัดในโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือทั้งครูผู้ดูแล ผู้ปกครอง และนักเรียนที่จะช่วยกันประคับประคองให้เด็กสามารถดูแลตนเองและเลิกสารเสพติดได้ และควรมีจะมีการจัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ ร่วมด้วยหลังสิ้นสุดกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

สาเหตุที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสารเสพติดให้หมดสิ้นไปจากสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่า นักเรียนบางส่วนยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับจาก โครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 9 โครงการไปบูรณาการในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ ครูจึงควรปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนให้เป็นที่สนใจ ใฝ่ใจ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้วิจารณญาณในการแก้ไขปัญหาให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบุญศรี พรหมมาพันธุ์ และคณะ. (2540: บทคัดย่อ) พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรเร่งรัดให้มีการปรับเนื้อหาหลักสูตรหรือการให้ความรู้แก่กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เน้นความรู้เรื่องสารเสพติดประเภทต่าง ๆ โทษสูงสุดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสารเสพติด รวมทั้งการป้องกันและการป้องปรามสารเสพติด เป็นต้น นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2550 : 8 – 9) ได้วางแผนไว้ว่าควรจัดระบบการเฝ้าระวังสารเสพติดในสถานศึกษาตามขั้นตอนของการดำเนินการ ดังนี้ 1. การสำรวจสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด 2. การรับแจ้งข่าวสารและเบาะแสจากบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน ที่ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล พฤติการณ์และพื้นที่ปัญหา ทั้งนี้ ต้องสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับผู้ให้ข่าวสารและแจ้งเบาะแส 3. การแจ้ง

เดือนปัญหาให้กับผู้เกี่ยวข้อง และ 4. การปฏิบัติการแก้ไข ด้วยการสร้างสภาวะป้องกันปัญหาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2 ดังนี้

1.1 สถานศึกษาควรดำเนินการด้านการป้องกันสารเสพติดโดยให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติด การอบรมครู ผู้ปกครองและนักเรียน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการกีฬาแก่สถานศึกษา รวมทั้งจัดครูแนะแนวให้เพียงพอ

1.2 สถานศึกษาควรดำเนินการด้านการป้องปรามสารเสพติดโดยการสุ่มตรวจปัสสาวะนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง

1.3 สถานศึกษาควรดำเนินการด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยการปฏิบัติด้านสังคมบำบัด โดยร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษาส่งนักเรียนที่ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัด ส่วนด้านจิตบำบัดนั้น สถานศึกษาควรจัด โครงการ To Be Number One เวทีคนเก่ง อย.น้อย เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งสนับสนุนโครงการบรรพชาสำหรับผู้ติดยาเสพติดให้มากขึ้น

1.4 สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทักษะชีวิต โดยการสร้างความตระหนัก เพื่อให้เห็นคุณค่าแห่งตน เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน เป็นต้น

1.5 สถานศึกษาควรจัดโครงการ “ครอบครัวเข้มแข็ง สถานศึกษาอบอุ่น” เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและสถานศึกษา ให้เป็นที่พึ่งแก่เด็กนักเรียนอย่างแท้จริง

1.6 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถที่ถูกต้อง เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น

1.7 สถานศึกษาควรจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังโดยอาศัยกระบวนการเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

1.8 สถานศึกษาควรให้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมมือประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปกครองและตำรวจ เกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

1.9 สถานศึกษาควรนำศาสนธรรมสู่เด็กนักเรียนเพื่อเป็นหลักในการดำรงชีวิต ด้วยความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนากับสถานศึกษา

1.10 ให้ความรู้แก่นักเรียนในการใช้วิจารณญาณเลือกชมสื่อในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียน การคิด วิเคราะห์ ได้อย่างถูกต้อง

1.11 สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมภายใน ให้สะอาดร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้

1.12 สถานศึกษาควรมีการเฝ้าระวังในที่ลับตาคน ในบริเวณจุดอันตราย และเสี่ยงต่อการกระทำผิด เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม โดยกำหนดให้ครูและนักเรียนเป็นแกนนำนักเรียนเครือข่ายตรวจสอบ สอดส่องดูแลอยู่เสมอ

1.13 สถานศึกษาควรใช้มาตรการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.14 สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบแก้ไขปัญหานักเรียนติดสารเสพติด โดยการจัดทำทะเบียนผู้ติดสารเสพติด ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบสุขภาพ บำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่เด็กที่ติดยา และมอบหมายหน้าที่ให้ครูติดตามพฤติกรรมเป็นรายกรณี เป็นต้น

1.15 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมคืนคนดีสู่สังคม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่นักเรียนผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยาเขต 2 ดังนี้

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้สถานศึกษาสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยของสารเสพติดให้แก่เด็กนักเรียนในทุกโอกาส ทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน และถือปฏิบัติตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเคร่งครัด นอกจากนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สอดแทรกและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การสร้างทักษะชีวิต และการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตามสมควรแก่วัย

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้แก่ กิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย เป็นต้น กิจกรรมด้านจริยธรรม เช่น กิจกรรมศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ การอบรมคุณธรรม จริยธรรม การฝึกสมาธิ เป็นต้น กิจกรรมด้านสังคม เช่น นักเรียนแกนนำด้านสารเสพติด กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น กิจกรรมด้านอาชีพ เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัทจำลองในสถานศึกษา กิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในสถานศึกษา กิจกรรมธนาคารขยะ เป็นต้น และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น สิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ กิจกรรมวิชาการ เป็นต้น และนักเรียนทุกกลุ่มได้มีโอกาส

เข้าร่วมอย่างทั่วถึง เช่น กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์แต่ยังไม่ติดสารเสพติด กลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติด และกลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้าสารเสพติด เป็นต้น

2.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้ สถานศึกษาประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสร้างความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายการทำงาน ได้แก่ เครือข่ายผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชนที่มีอยู่ในพื้นที่ ระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้น รวมทั้งควรมีการเยี่ยมเยียนบ้านเป็นประจำและสม่ำเสมอ แล้วให้รายงานผลการจัดตั้ง การประชุมหรือกิจกรรมดังกล่าวให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในทุก ๆ สัปดาห์เรียน

2.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์คุ้มครองปัสสาวะให้เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ควรมีแผนการสำรวจความต้องการไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำแผนร่วมระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานีตำรวจภูธรทุกแห่ง และโรงพยาบาลทุกอำเภอเพื่อประสานความร่วมมือในการคุ้มครองปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน

2.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้สถานศึกษาดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางของสำนักงาน ป.ป.ส. กับนักเรียนกลุ่มค้าสารเสพติด กลุ่มนักเรียนที่ติดสารเสพติดและขายสารเสพติด โดยเคร่งครัด ทั้งนี้ สถานศึกษาควรมีระบบคัดกรองนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งควรมีการประสานงานระหว่างผู้ปกครองนักเรียน สถานศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา นักเรียนผู้เสพและผู้ค้าติดสารเสพติด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่สำรวจนักเรียนในการตรวจสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกเวลาราชการ นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่ควรเสนอแนะหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการ โอนย้าย ที่ยังไม่สามารถดำเนินการให้เป็นรูปธรรมได้ ต่อหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงและแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สามารถปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ กล่าวคือ การใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการ โอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

2.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษามีกิจกรรมทางเลือกรตามความถนัดและความสนใจให้มากกว่าเดิม โดยมีการวางแผนระหว่างสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันในการศึกษาปัญหา กำหนดแนวทางการแก้ปัญหา คิด

วิธีการร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ รวมทั้งสนับสนุนหรือแสวงหา
งบประมาณร่วมกัน นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้บริหาร
สถานศึกษา ผู้ปกครอง ถึงวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแก่นักเรียนที่ติดสาร
เสพติดในแง่ของวิธีการสังเกต วิธีการคัดกรองนักเรียน วิธีให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา วิธีการ
ดูแลนักเรียนในฐานะที่เป็นผู้ช่วยทั้งก่อนเข้ารับการบำบัด ขณะเข้ารับการบำบัด และภายหลังเข้ารับ
การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว เพื่อให้นักเรียนเข้าสู่ภาวะสังคมตามปกติ

2.7 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสำรวจบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ
ด้านแนะแนว ด้านจิตวิทยาในสถานศึกษาต่าง ๆ ในสังกัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนา โดย
กลุ่มบริหารงานบุคคล ควรนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการบรรจุแต่งตั้ง และการวางแผนการ
พัฒนาครูที่ยังขาดความรู้ ความสามารถด้านการแนะแนว การให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียนเพื่อให้
เป็นผู้ที่มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดใน
สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 2 ดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจ ที่ทุกฝ่ายไม่ควร
มองข้าม และเป็นประเด็นที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่ายสถานศึกษา ฝ่ายสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา ฝ่ายผู้ปกครอง ฝ่ายผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ฝ่ายเจ้าหน้าที่ปกครอง และฝ่าย
กฎหมาย ควรนำไปกำหนดเป็นมาตรการร่วมกันในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับ
ปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาในแต่ละช่วงชั้น
2. ควรจะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่อการ
บริหารงานกิจการนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของบุคคล
หลาย ๆ ฝ่ายเพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการสัมภาษณ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการป้องปรามสารเสพติด
และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา
แพทย์ พยาบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก นอกเหนือจากการส่งแบบสอบถาม

**ผลงานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้พิมพ์วารสาร สำนักงานประสานงาน
องค์การภาคเอกชนต่อต้านยาเสพติด (ส.อ.ส.ต่อต้านยาเสพติด Journal of Anti-Narcotics) ปีที่ 3
เดือน มกราคม-ธันวาคม ปี 2554 หน้า 50-70**